

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 2 IR 3
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIII-P-3021**

2019-07-02 Nr. NV-1913

Vilnius

Projekto rengėjas: Energetikos ministerija.

Projekto tikslas: pateikti išvadas dėl Seimo parengto Šilumos ūkio įstatymo pakeitimo projekto.

Dabartinė situacija:

Teikiamos Vyriausybės išvados dėl Šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 2 ir 3 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas). Įstatymo projekto iniciatoriai – Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija. Įstatymo projektą parengė Seimo narių grupė (Rimantas Sinkevičius, Jurgis Razma, Eugenijus Gentvilas ir t. t.). Įstatymo projekto tikslas, nurodytas aiškinamajame rašte – įtvirtinti lygias galimybes bei sąžiningą konkurenciją šilumos energiją gaminantiems ūkio subjektams, pašalinti egzistuojančias skirtingas teisinio reguliavimo sąlygas rinkos dalyviams, užtikrinti tvarią bei harmoningą šilumos ūkio plėtrą Lietuvoje bei sumažinti šilumos energijos kainas vartotojams. Įstatymo pakeitimą iniciavo Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, reaguodama į VKEKK 2018-02-28 nutarimu Nr. O3E-54 patvirtintus esminius Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo pakeitimus, (toliau – Naujoji tvarka), kuri įtvirtino lygiavertę konkurenciją tarp šilumos gamintojų (tiekėjų ir nepriklausomų šilumos gamintojų (toliau – NŠG)). Naujoji tvarka numato, kad nuo šiol šilumos ūkyje bus konkuruojama vadinamais „pilnais kaštais“ – tai reiškia, kad jeigu katilinė kažkurį mėnesį dirba – ji gauna visas (pastoviasias ir kintamas) su jos veikla susijusias pajamas ir priešingai, jeigu katilinė pralaimėjo mėnesinį šilumos aukcioną, jokių pajamų šios katilinės išlaikymui nėra skiriama. Toks egzistuojantis reglamentavimas kelia daug iššūkių centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) įmonėms: dėl prisiimtų finansinių išsipareigojimų įrangos ir tinklų atnaujinimui, įmonėms gresia finansiniai sunkumai, neatitikimas finansinių pajėgumo reikalavimams, kas gali lemti energetikos veiklos licencijos panaikinimą, bankrotą ir t. t. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikiamas sąrašas esminių skirtumų tarp CŠT įmonių ir NŠG ir, anot rengėjų, dabartinis reguliavimas daug palankesnis NŠG.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu siūloma amortizuoti susidariusią nepalankią situaciją CŠT įmonėms šiomis priemonėmis:

- 1) siūloma sukurti teisinį pagrindą įgyvendinti dviejų šilumos energijos aukcionų: a) metinio būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių ir b) mėnesinio šiluminės energijos gamybos, tvarką;
- 2) įtvirtinti būtinųjų šilumos gamintojų koncepciją: aukciono tvarka kiekvienais metais nustatomas šilumos gamintojų sąrašas konkrečioje aprūpinimo šiluma sistemoje, kurie užtikrina teisės aktų reikalavimais nustatytą šilumos tiekimo kokybę mažiausiomis sąnaudomis ir kuriems kompensuojamos VKEKK nustatytos šilumos gamybai naudojamo ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos ir protingumo kriterijus atitinkanti investicijų grąža;
- 3) įtvirtinti metinių būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono sampratą bei jo organizavimo principus (šio aukciono būdu atrinktiems būtiniesiems šilumos gamintojams apmokamos šilumos gamybai naudojamo ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos ir protingumo kriterijus atitinkanti investicijų grąža);
- 4) suteikti VKEKK įgaliojimus parengti ir patvirtinti metinių būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono organizavimo tvarką;
- 5) sureguliuoti teisinius santykius bei numatyti gaires, remiantis kuriomis būtų užtikrinta optimali šilumos gamybos šaltinių plėtra, modernizavimas ir kuro konversija pagal šilumos vartojimo poreikius bei perdavimo tinklo galimybes.

Energetikos ministerija savo išvadoje siūlo nepritarti Įstatymo projektui, nes nėra pateiktas vertinimas, skaičiavimai ar detalesnė analizė, kokią įtaką Įstatymo projektas turės konkurencijai ir galutinėms šilumos kainoms; siūlomi pakeitimai nesuderinti su Šilumos ūkio įstatymo

specialiosiomis normomis - 10, 101, 32 ir kt. straipsniais; nėra tiksliai reglamentuota, kam bus privaloma šilumos kainodara, todėl galimai didės administracinė našta; Įstatymo projekte nenustatomas mechanizmas, kaip šilumos gamintojai bus skatinami gaminti kuo daugiau šilumos energijos.

Projekto esmė:

Nepritarti Įstatymo projektui dėl šių priežasčių:

1. Nėra pateiktas vertinimas, skaičiavimai ar detalesnė analizė, kokią įtaką Įstatymo projektas turės konkurencijai ir galutinėms šilumos kainoms. Analogiškas pastabas dėl Įstatymo projekto pateikė VKEKK, kuri, tvirtindama savo teisės aktus, privalo atsižvelgti į veiksmingos konkurencijos šilumos gamyboje užtikrinimo, atliekinių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo šilumai gaminti skatinimo principus bei šilumos vartotojų teisę gauti šilumą mažiausiomis sąnaudomis, Konkurencijos taryba, kuri kontroliuoja, kaip šilumos ūkyje laikomasi Konkurencijos įstatymo reikalavimų, Specialiųjų tyrimų tarnyba ir Seimo kanceliarijos Teisės departamentas.
2. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai nesuderinti su Įstatymo specialiosiomis normomis – 10, 101, 32 ir kt. straipsniais. Atsižvelgiant į tai, neįmanoma įvertinti, kaip, priėmus Įstatymo projektą, bus derinamas metinis būtinios šilumos gamybos galios įrenginių aukcionas ir dabar vykstantys mėnesio šilumos aukcionai.
3. Įstatymo projekte nėra tiksliai reglamentuota, kam bus privaloma šilumos kainodara, tačiau, jeigu yra siūloma reguliuoti visus šilumos gamintojus, kurie dalyvaus metiniame būtinios šilumos gamybos galios įrenginių aukcione, tai neproporcingai didins administracinę naštą Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai ir šilumos gamintojams.
4. Įstatymo projekte nenustatomas mechanizmas, kaip šilumos gamintojai bus skatinami gaminti kuo daugiau šilumos energijos. Įgyvendinus Įstatymo projekto nuostatas, nesant perteklinio kiekio šilumos gamybos įrenginių sistemoje, šilumos gamintojai galės pasiūlyti pakankamai aukštas šilumos gamybos kainas metinio būtinios šilumos gamybos galios įrenginių aukcione, taip pat siūlyti šilumos aukcionuose maksimalią leidžiamą šilumos gamybos kainą, taip rinkdamiesi gaminti šilumą tik šildymo sezono metu, kuomet šilumos kaina yra brangiausia. Kyla rizika, kad atskiriems šilumos gamintojams Įstatymo projekto nuostatomis bus užtikrinta visa investicijų grąža, neatsižvelgiant į tai, ar atliktos investicijos sumažino ar padidino galutinę šilumos kainą.

Atitiktis Vyriausybės programai: nutarimo projektas tiesiogiai Vyriausybės programos neįgyvendina.

Derinimas: nutarimo projektas derintas su suinteresuotomis institucijomis ir organizacijomis. Nutarimo projektui nepritarė Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komitetas, Kauno technologijos universiteto Mechanikos inžinerijos fakulteto Šilumos ir atomo energetikos katedra, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, kurių pateiktos pastabos įvertinamos pridedamoje pažymoje. Nutarimo projektas papildomai darbo tvarka buvo derinamas su Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija ir Lietuvos nepriklausomų šilumos gamintojų asociacija. Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė turėjo koreguojamojo pobūdžio pastabų.

Dalykinio vertinimo išvada:

1. Atsižvelgiant į nesuderintų pastabų kiekį, siūlytina nutarimo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime ir Vyriausybės posėdžio B dalyje.
2. Atsietai nuo Įstatymo projekto ir Energetikos ministerijos parengto nutarimo projekto (išvados), atkreiptinas Energetikos ministerijos ir VKEKK dėmesys į šilumos ūkio sektoriuje galimai susidarysiančias aplinkybes, kuomet, ypač mažesnių miestų teritorijose, bankrutavus (praradus licenciją) CŠT įmonėms ir likus vienam/ dviem NŠG, konkurencijos CŠT sektoriuje neliks, formuosis monopolijos, kas sąlygos šilumos kainų vartotojams didėjimą. Atsižvelgiant į tai, siūlytina Energetikos ministerijai ir VKEKK įvertinti įvardytas rizikas ir prireikus atitinkamai inicijuoti reikalingų teisės aktų pakeitimus.

